

Pietraszek Agata, Charzyńska-Gula Marianna, Łuczyk Marta, Stanisławek Andrzej, Koziol Anna, Kocka Katarzyna, Kocki Tomasz. Świadomość mężczyzn - studentów kierunków medycznych z różnych krajów na temat samobadania piersi przez kobiety i jego znaczenia w profilaktyce nowotworów = The awareness of male students of medical sciences from various countries related to breast self-examination among women and its importance for cancer prophylactics. *Journal of Education, Health and Sport*. 2015;5(9):493-504. ISSN 2391-8306. DOI [10.5281/zenodo.31299](https://doi.org/10.5281/zenodo.31299)
<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.31299>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/2015%3B5%289%29%3A493-504>
<https://pbn.nauka.gov.pl/works/631300>
Formerly *Journal of Health Sciences*. ISSN 1429-9623 / 2300-665X. Archives 2011–2014
<http://journal.rsw.edu.pl/index.php/JHS/issue/archive>

Deklaracja.

Specyfika i zawartość merytoryczna czasopisma nie ulega zmianie.
Zgodnie z informacją MNiSW z dnia 2 czerwca 2014 r., że w roku 2014 nie będzie przeprowadzana ocena czasopism naukowych; czasopismo o zmienionym tytule otrzymuje tyle samo punktów co na wykazie czasopism naukowych z dnia 31 grudnia 2014 r.
The journal has had 5 points in Ministry of Science and Higher Education of Poland parametric evaluation. Part B item 1089. (31.12.2014).
© The Author (s) 2015;
This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland and Radom University in Radom, Poland
Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 26.08.2015. Revised 05.09.2015. Accepted: 22.09.2015.

Świadomość mężczyzn - studentów kierunków medycznych z różnych krajów na temat samobadania piersi przez kobiety i jego znaczenia w profilaktyce nowotworów

The awareness of male students of medical sciences from various countries related to breast self-examination among women and its importance for cancer prophylactics

Agata Pietraszek¹, Marianna Charzyńska-Gula², Marta Łuczyk¹, Andrzej Stanisławek¹, Anna Koziol³, Katarzyna Kocka¹, Tomasz Kocki⁴

1. Katedra Onkologii i Środowiskowej Opieki Zdrowotnej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Polska
2. Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska
3. Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 4 w Lublinie, Polska
4. Katedra i Zakład Farmakologii Doświadczalnej i Klinicznej, II Wydział Lekarski z Oddziałem Anglojęzycznym, Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Polska

Streszczenie

Cel pracy: Poznanie świadomości mężczyzn różnych narodowości studiujących nauki medyczne na temat samobadania piersi jako metody wczesnego wykrywania raka piersi oraz opisanie podstawowych uwarunkowań przejawianych przekonań i poglądów.

Materiał i metody: Badania przeprowadzono wśród 208 studentów medycyny z Polski oraz krajów obcojęzycznych. Wszyscy respondenci studiowali na lubelskiej uczelni medycznej. Narzędziem

badawczym zastosowanym w pracy był autorski kwestionariusz ankiety stworzony dla potrzeb niniejszego badania.

Wyniki: Większość respondentów nie posiadała wiedzy o tym, czy kobiety z ich otoczenia wykonują samobadanie piersi. Była to najczęstsza odpowiedź zarówno wśród mężczyzn z Polski jak i z zagranicy. Niemal ¼ respondentów z Polski i jedynie 16% studentów z zagranicy było pewnych, że kobiety z ich otoczenia badają swoje piersi. Nawet 72% ogółu respondentów twierdziło zdecydowanie, że samobadanie jest ważnym aspektem profilaktyki piersi. Odpowiedziało tak 84,44% respondentów z Polski i 62,71% respondentów z zagranicy.

Wnioski: Mężczyźni z Polski istotnie częściej doceniali ważność samobadania w profilaktyce nowotworu piersi aniżeli ich zagraniczni koledzy. Dodatkowo to większość Polaków wskazywała prawidłowe odpowiedzi, w zakresie zasad samobadania piersi, aniżeli mężczyźni z innych krajów. Należy podjąć działania zwiększające świadomość oraz wiedzę mężczyzn na temat wczesnej profilaktyki nowotworu piersi wśród kobiet.

Słowa kluczowe: wiedza o zdrowiu, postawy, profilaktyka, świadomość; zdrowie kobiety, samobadanie piersi.

Abstract

Objective: To find out about the awareness among men of various nationalities studying medical sciences on breast self-examination as a method of the early detection of breast cancer and to describe the major determinants of the identified views and beliefs.

Material and methods: The survey was carried out among 208 students of medicine from Poland and other countries. All the respondents studied at the Medical University of Lublin. A questionnaire prepared by the authors for the purposes of the study constituted the research instrument.

Results: Most respondents did not have any knowledge on whether women in their nearest environment practiced breast self-examination. This was true both about men from Poland and from abroad. Almost one fourth of the respondents from Poland and only 16% of students from abroad were sure that women in their environment performed breast self-examination. As many as 72% of the surveyed were of the opinion that self-examination definitely is an important aspect of breast cancer prophylactics. The statement was confirmed by 84.44% of respondents from Poland and 62.71% of those from abroad.

Conclusions: Men from Poland significantly more often recognised the significance of self-examination in breast cancer prophylactics than those from other countries. Furthermore, more Poles than men from other countries selected the correct answers to questions concerning breast self-

examination. Therefore, measures should be taken to increase the awareness and knowledge of men about early breast cancer prophylactics among women.

Key words: health knowledge, attitudes, practice, awareness, women's health, breast self-examination.

Wstęp:

Rak piersi jest najczęstszym nowotworem złośliwym występującym wśród kobiet na całym świecie. Co więcej obecność tej choroby wiąże się bezpośrednio z obniżeniem jakości życia oraz poniesieniem bezpośrednich lub pośrednich kosztów ekonomicznych. Wczesne wykrycie zwiększa szanse pacjentów na przeżycie a tym samym zmniejsza koszty bezpośrednie leczenia raka piersi. Dlatego wielką wagę położono na prewencję wtórną tego nowotworu, w skład której wchodzi, ultrasonografia piersi, mammografia, badanie kliniczne oraz samobadanie piersi. Istnieją liczne kontrowersje, co do skuteczności ostatniej z wymienionych metod [1, 2]. Samobadanie piersi regularnie wykonywane, uznaje się za tanią i nieinwazyjną metodę pozwalającą na wykrycie nowotworu we wczesnym stadium i jako takie jest promowane wśród społeczeństw. Jak jednak wykazały niektóre badania podobną częstość wykrywania guzów piersi przypisuje się rutynowym badaniom piersi i przypadkowym wykryciom zmian w piersi [3, 4].

Uczelnie Wyższe, zwłaszcza medyczne, są odpowiedzialne za opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu nauczania, w zakresie patofizjologii i epidemiologii nowotworów, a szczególnie w zakresie profilaktyki tych chorób. Studenci powinni rozwijać umiejętności diagnostyczne, ale także umiejętności rozmowy z pacjentem o ryzyku choroby oraz doradztwa dotyczącego odpowiednich zmian stylu życia, korzyści poddawania się badaniom przesiewowym [5]. Z kolei nauczyciele akademicy powinni zmierzyć się z nieustannym poszukiwaniem pomiaru osiągniętej wiedzy, umiejętności i postaw studentów. W sprawdzeniu efektów prowadzonego nauczania tradycyjne egzaminy pisemne są

najbardziej rzetelnym sposobem oceny zdobytej wiedzy. Dodatkowo w połączeniu z egzaminami praktycznymi mogą być metodą kompleksowego sprawdzania wiedzy w zakresie umiejętności manualnego badania fizykalnego gruczołu piersiowego [6, 7, 8].

Celem badań było poznanie świadomości mężczyzn różnych narodowości studiujących nauki medyczne na temat samobadania piersi jako metody wczesnego wykrywania raka piersi oraz opisanie podstawowych uwarunkowań przejawianych przekonań i poglądów.

Material i metody:

Badania przeprowadzono wśród 208 studentów medycyny z Polski oraz krajów obcojęzycznych. Wszyscy respondenci studiowali na lubelskiej uczelni medycznej. W badaniach wzięło udział 90 mężczyzn z Polski i 118 mężczyzn z zagranicy. Narzędziem badawczym zastosowanym w pracy był autorski kwestionariusz ankiety stworzony dla potrzeb niniejszego badania. Kwestionariusz składał się z 8 krótkich pytań oraz 7 pytań metryczkowych. Na prowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (KE-0254/64/2014).

Analizę danych przeprowadzono za pomocą pakietu statystycznego STATISTICA 10.0. Dane socjo-demograficzne zostały przedstawione za pomocą danych liczbowych oraz procentowych. W analizie porównawczej między grupami zastosowano test chi –kwadrat (χ^2) badający zgodność cech mierzalnych oraz niemierzalnych. Istotność statystyczną przyjęto na poziomie $p < 0,05$.

Wyniki:

Charakteryzując grupę badaną należy wspomnieć, że większość respondentów stanowili mężczyźni w wieku od 21 do 24 roku życia (42,79%), wolni (94,23%), zamieszkujący na stałe tereny miast (75,96%). Niemal połowę respondentów stanowili studenci z Polski, pozostali to obcokrajowcy studiujący w Polsce. Większość studentów z zagranicy pochodziło z Tajwanu (53,39%) oraz Arabii Saudyjskiej (21,19%). Najmniej z Wielkiej Brytanii oraz Niemiec. Tabela 1 przedstawia szczegółową charakterystykę grupy badanej.

Tabela 1. Charakterystyka grupy badanej

Cechy społeczno-demograficzne	Liczebności (n=)	
	% (n)	
Wiek w latach	Do 20 roku życia	32,69 (68)
	Od 21 do 24 roku życia	42,79 (86)

	Od 25 roku życia	23,56 (49)
	Cechy nieokreślone	0,96 (2)
Stan cywilny	W związku	5,77 (12)
	Wolny	94,23 (196)
Miejsce zamieszkania	Miasto	75,96 (158)
	Wieś	22,12 (46)
	Cechy nieokreślone	1,92 (4)
Narodowość	Polacy	43,27 (90)
	Obcokrajowcy (w tym:)	56,73 (118)
	Taiwan	53,39(63)
	Kanada	2,54(3)
	Niemcy	0,85(1)
	Norwegia	7,63(9)
	Wielka Brytania	1,69(2)
	Arabia Saudyjska	21,19(25)
	Stany Zjednoczone Ameryki	12,71(15)

Świadomość badanych na temat zagrożenia nowotworem piersi w populacji kobiet prezentuje tabela 2. Jak wskazuje analiza wyników badań własnych, większość respondentów nie wiedziało czy kobiety z ich otoczenia wykonują samobadanie piersi (54,81% ogółu respondentów). Była to najczęstsza odpowiedź zarówno wśród mężczyzn z Polski jak i z zagranicy. Niemal ¼ respondentów z Polski i jedynie 16% studentów z zagranicy było pewnych, że kobiety z ich otoczenia badają swoje piersi. Nawet 34,75 respondentów z zagranicy twierdziło, że bliskie im kobiety nie wykonują tego badania. Różnice w zakresie odpowiedzi okazały się być istotne statystycznie. Mężczyźni, którzy odpowiedzieli na to pytanie pozytywnie, zapytani byli o relacje z kobietami, które wykonują samobadanie (n=42). Niemal 31% mężczyzn z tej podgrupy nie określiło takiej osoby. Najczęściej wskazywaną kobietą badającą swoje piersi była matka (42,86% podgrupy). Odpowiedziało tak 52,17% mężczyzn z Polski oraz 31,58% obcokrajowców.

Nawet ponad 80% ogółu respondentów było pewnych, że wśród najbliższych kobiet nie zdiagnozowano nowotworu piersi. Studenci z Polski (82,22%) i z zagranicy (83,90%) byli niemal zgodni w tym zakresie. Mężczyźni, którzy deklarowali, że kobiety z ich najbliższego otoczenia doświadczyły choroby nowotworowej piersi, poproszeni byli o wskazanie tych osób (n=21), jednak 19% tej podgrupy nie odpowiedziało na to pytanie. 33,33% tej podgrupy mężczyzn wskazało na matkę, 28,57% wskazało na ciotkę, a cztery osoby twierdziło, że to babcia chorowała na nowotwór piersi. Mężczyźni z Polski najczęściej wskazywali ciotkę (44,44%), z kolei ich zagraniczni koledzy - matkę (50,0%).

Niemal 55% ogółu respondentów deklaruje, że członkowie ich rodzin nie doświadczyli choroby nowotworowej. Jeśli chodzi o grupę Polaków nawet 46,67% twierdziło,

że w ich rodzinach występowała historia nowotworowa, z kolei większość studentów zagranicznych twierdziła, że członkowie ich rodzin nie doświadczyli chorób nowotworowych. Osoby, które twierdziły, że w ich rodzinie występowały choroby nowotworowe nieobjmujące piersi, poproszone były o wskazanie relacji z osobą chorą (n=76), jednak 31,58% tej podgrupy nie odpowiedziało na to pytanie. W grupie tej najczęściej wskazywany był dziadek (34,21%). Tą odpowiedź wskazało 45,24% Polaków oraz 20,59% ich zagranicznych kolegów.

Nawet 72% ogółu respondentów twierdziło zdecydowanie, że samobadanie jest ważnym aspektem profilaktyki piersi. Odpowiedziało tak 84,44% respondentów z Polski i 62,71% respondentów z zagranicy. Dodatkowo niemal 1/4 respondentów z innych państw udzieliła odpowiedzi „raczej tak”. Niewielki odsetek respondentów było odmiennego zdania. Analiza statystyczna wykazała występowanie istotnych statystycznie różnic w badanych podgrupach.

Zapytano respondentów czy jako przyszli lekarze, bądź przyszli partnerzy będą zachęcać kobiety do wykonywania samobadania piersi. Ponad 80% ogółu respondentów odpowiedziało twierdząco na to pytanie. Pozytywnej odpowiedzi udzielił nieco większy odsetek Polskich studentów (88,89%) niż studentów z innych krajów (80,51%).

Tabela 2. Świadomość badanych na temat ważności samobadania piersi wśród kobiet

	Ogółem	Polacy	Obcokrajowcy	Istotność statystyczna
Czy kobiety z twojego najbliższego otoczenia wykonują samobadanie piersi?				
Tak	20,19 (42)	25,56 (23)	16,10 (19)	P=0,00082
Nie	25,00 (52)	12,22 (11)	34,75 (41)	
Nie wiem	54,81(114)	62,22 (56)	49,15 (58)	
Typy więzi między respondentem a kobietą wykonującą samobadanie*				
Matka	42,86 (18)	52,17 (12)	31,58 (6)	
Siostra	11,90 (5)	21,74 (5)	0,00 (0)	
Babcia	14,29 (6)	21,74 (5)	5,26 (1)	
Ciotka	2,38 (1)	4,35 (1)	0,00 (0)	
Kuzynka	2,38 (1)	0,00 (0)	5,26 (1)	
Dziewczyna	16,67 (7)	30,43 (7)	0,00 (0)	
Koleżanki	7,14 (3)	13,05 (2)	5,26 (1)	
Braki	30,95 (13)	4,35 (1)	63,16 (12)	
Czy u kobiet z Twojej rodziny zdiagnozowano nowotwór piersi?				
Tak	10,10 (21)	10,00 (9)	10,17 (12)	P=0,87063
Nie	83,17(173)	82,22(74)	83,90 (99)	
Nie wiem	6,73 (14)	7,78 (7)	5,93 (7)	
Typy więzi między respondentem a kobietą chorującą na nowotwór piersi				
Matka	33,33 (7)	11,11 (1)	50,00 (6)	
Babcia	19,05 (4)	33,33 (3)	8,33 (1)	

Ciotka	28,57(6)	44,44 (4)	16,67 (2)	
Braki	19,05 (4)	11,11 (1)	25,00 (3)	
Czy ktoś z rodziny chorował na nowotwór inny niż piersi?				
Tak	36,54(76)	46,67 (42)	28,81 (34)	P=0,2268
Nie	54,81(114)	44,44 (40)	62,71 (74)	
Nie wiem	8,65 (18)	8,89 (8)	8,47 (10)	
Typy więzi między respondentem a osobą chorującą na nowotwór inny niż piersi*				
Matka	5,26 (4)	4,76 (2)	5,88 (2)	
Siostra	1,32 (1)	2,38 (1)	0,00 (0)	
Babcia	11,84 (9)	16,67 (7)	5,88 (2)	
Ciotka	5,26 (4)	4,76 (2)	5,88 (2)	
Kuzynka	1,32 (1)	2,38 (1)	0,00 (0)	
Ojciec	5,26 (4)	2,38 (1)	8,82 (3)	
Dziadek	34,21 (26)	45,24 (19)	20,59 (7)	
Wujek	13,16 (10)	16,67 (7)	8,82 (3)	
Szwagier	1,32 (1)	0,00 (0)	2,94 (1)	
Braki	31,58 (24)	19,05 (8)	47,06 (16)	
Czy uważasz, że samobadanie piersi wśród kobiet jest ważnym aspektem profilaktyki nowotworu piersi?				
Zdecydowanie tak	72,12(150)	84,44 (76)	62,71 (74)	P=0,01569
Raczej tak	21,63 (45)	12,22(11)	28,81(34)	
Raczej nie	0,48 (1)	0,00 (0)	0,85 (1)	
Zdecydowanie nie	1,92 (4)	1,11 (1)	2,54 (3)	
Nie mam zdania	3,85 (8)	2,22(2)	5,08 (6)	
Czy jako przyszły lekarz/partner zachęcałbyś kobiety do wykonywania samobadania piersi?				
Tak	84,13(175)	88,89 (80)	80,51(95)	P=0,10731
Nie	1,44 (3)	2,22(2)	0,85(1)	
Nie mam zdania	14,42 (30)	8,89 (8)	18,64 (22)	

*Odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru

W dalszej części skupiono się na ocenie wiedzy mężczyzn na temat samobadania piersi wśród kobiet (tabela 3). Jak się okazało mężczyźni w większości twierdzili, że wiedzą, na czym polega samobadanie (63,94% ogółu badanych). Częściej pewni swojej wiedzy byli mężczyźni z Polski (85,56%) aniżeli studenci zagraniczni (47,46%). Różnice w odpowiedziach okazały się być istotne statystycznie.

Większość ogółu respondentów nie znała odpowiedzi na pytanie, w którym dniu cyklu kobieta powinna wykonywać samobadanie piersi (42,1% ogółu respondentów). Nawet 34,44% Polaków i 18,64% mężczyzn z innych państw twierdziło, że nie ma znaczenia, w której fazie cyklu wykonuje się samobadanie. Jedynie 28,89% respondentów z Polski i 14,41% mężczyzn z udzieliło poprawnej odpowiedzi, twierdząc, że samobadanie najlepiej wykonać w pierwszych dniach po zakończeniu miesiączki. Analiza statystyczna wykazała istotne statystycznie różnice między grupami.

W pytaniu wielokrotnego wyboru poproszono ankietowanych o zaznaczenie prawidłowych metod samobadania piersi. Żadna z prawidłowych odpowiedzi nie była zaznaczona przez 100% ankietowanych. Metoda oglądania piersi była zaznaczona jedynie

przez 38,16% ogółu badanych, 37,20% prawidłowo twierdziło, że badanie powinno odbywać się w pozycji stojącej, a jedynie 30,92% respondentów wiedziało, że powinno się je także wykonać w pozycji leżącej. Zdecydowana większość osób wiedziała jednak, że samobadanie należy wykonać trzema palcami. Niemal 19% respondentów przyznało, że nie wie jak powinno prawidłowo przebiegać to badanie. Większy odsetek Polskich studentów zaznaczył prawidłowe odpowiedzi aniżeli studenci zagraniczni. Jedynie 29% respondentów Polskich wiedziało, że samobadanie należy wykonać także w pozycji leżącej. Ta pozycja jest szczególnie przydatna u kobiet które posiadają duże piersi. W tym przypadku nieco większy odsetek mężczyzn z zagranicy udzieliło poprawnej odpowiedzi (32,20%).

Tabela 3. Wiedza mężczyzn na temat samobadania piersi wśród kobiet.

	Ogółem	Polacy	Obcokrajowcy	Istotność statystyczna
Czy wiesz na czym polega samobadanie piersi?				
Tak	63,94 (133)	85,56 (77)	47,46 (56)	P=0,0000
Nie	30,29 (63)	10,00 (9)	45,76 (54)	
Nie wiem	5,77 (12)	4,44 (4)	6,78 (8)	
Czy wiesz kiedy kobiety powinny wykonywać samobadanie piersi?				
W czasie miesiączki	4,80 (10)	0,0 (0)	8,47(10)	P=0,00014
W pierwszych dniach po zakończeniu miesiączki	20,67 (43)	28,89 (26)	14,41 (17)	
Przed miesiączką	6,73 (14)	5,56 (5)	7,63(9)	
Nie ma znaczenia kiedy wykonuje się samobadanie piersi	25,48 (53)	34,44(31)	18,64 (22)	
Nie wiem	42,31 (88)	31,11(28)	50,85 (60)	
Jak poprawnie kobiety powinny wykonywać samobadanie piersi?*				
Oglądając piersi	38,16 (79)	55,06 (49)	25,42 (30)	
Palpacyjnie jednym palcem	19,32 (40)	15,73 (14)	22,03 (26)	
Palpacyjnie całą dłonią	26,09 (54)	28,09 (25)	24,58 (29)	
Palpacyjnie trzema palcami	67,63 (140)	74,16 (66)	62,71 (74)	
W pozycji stojącej	37,20 (77)	67,42 (60)	15,41 (17)	
W pozycji leżącej	30,92 (64)	29,21 (26)	32,20 (38)	
Nie wiem	18,36 (38)	17,98 (16)	18,64 (22)	
Inne metody	1,45 (3)	0,00 (0)	2,54 (3)	

*Odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru

Dyskusja:

Badania własne przeprowadzone w zróżnicowanej kulturowo grupie mężczyzn wykazały niewiele istotnych różnic w zakresie wiedzy i świadomości mężczyzn dotyczącej samobadania piersi wśród kobiet. To mężczyźni z Polski istotnie częściej doceniali ważność samobadania w profilaktyce nowotworu piersi. Istotnie wyższy odsetek mężczyzn z Polski twierdził, że wie, na czym polega samobadanie. Dodatkowo to większość Polaków wskazywała prawidłowe odpowiedzi, co do techniki samobadania piersi. Niniejsza analiza oparta była jednak o stosunkowo małą grupę respondentów i należałoby rozszerzyć zakres

badania, aby możliwe było określenie wiedzy i świadomości respondentów poszczególnych narodowości.

Wyniki badań Najdyhor E i wsp. wykazały, że 63% badanych mężczyzn deklarowało, iż ich partnerki wykonują samobadanie piersi, były to wyniki różniące się od wyników badań własnych. Jak się okazało 61% mężczyzn twierdziło, że samobadanie powinno się wykonać raz w miesiącu, z kolei - podobnie jak w badaniach własnych - 30% respondentów wiedziało, że najlepiej je wykonać w pierwszym tygodniu po miesiączce. Co więcej nawet 57% mężczyzn deklarowało, że rozmawiało ze swoją żoną/partnerką na temat badania piersi. Jedynie 5% mężczyzn określiło swoją wiedzę, jako dobrą, większość określiła ją, jako przeciętna (53%) [9].

W odróżnieniu od wyników badań własnych, badania przeprowadzone wśród mężczyzn z Ghany wykazały, że duży odsetek respondentów (56,6%) przyznał się, do braku wiedzy, na temat technik samobadania piersi, a przyczynami tego stanu rzeczy były: brak wiedzy i umiejętności, 162 (44,5%) oraz brak dostępu do kobiecych piersi 84 (23,1%). Nawet wśród mężczyzn, którzy deklarowali znajomość technik badania piersi stosunkowo mała liczba praktykowała badanie piersi wśród swoich partnerek. Mimo niskiego poziomu wiedzy, większość respondentów, 461 (92,0%) zgodziła się z twierdzeniem, że mężczyźni mogą pomóc we wczesnym wykrywaniu raka piersi, dodatkowo 481 z nich (96,2%) było skłonnych nabyć umiejętności badania piersi [10]. Niewielką świadomość i wiedzę mężczyzn odnośnie profilaktyki chorób piersi wśród kobiet wykazały także wyniki badań Salati SA. i Rather A. prowadzone wśród mężczyzn z Kashmiri [11].

Jak skuteczna jest edukacja onkologiczna wykazały badania z interwencją edukacyjną autorstwa Kagawa-Singer i wsp. W pierwszej fazie badań rozpowszechnienie badań przesiewowych w kierunku wykrycia nowotworu piersi było niskie: 36% kobiet prowadziło samobadanie piersi, 40% uczęszczało na badanie kliniczne piersi, niemal 30% miało wykonaną mammografię. W grupie kontrolnej proporcje były nieco inne (odpowiednio: 25,3%; 73,6%; 23,8%). W wyniku przeprowadzonej interwencji edukacyjnej kobiety z grupy eksperymentalnej znacznie zwiększyły swój udział w badaniach przesiewowych, dodatkowo wykazywały wyższy poziom wiedzy oraz bardziej pozytywne nastawienie do samobadania piersi [12].

Większy zakres wiedzy oraz pozytywne nastawienie medyków do metod profilaktyki nowotworu piersi powinny iść w parze z wykorzystaniem umiejętności w praktyce klinicznej

[13]. Przykładem są wyniki badań Krakov S. i wsp., w których wiedza badanych na temat patofizjologii nowotworów oraz postaw w stosunku do chorych onkologicznie i opieki nad nimi zwiększyła się po ukończeniu kursu o tematyce onkologicznej. Okazało się jednak, że poziom wiedzy oraz zakres postaw nie były ze sobą ściśle powiązane [14]. Peters A. i wsp. z kolei dowiedli, że wiedza oraz postawy studentów, którzy ukończyli kurs w zakresie zasad profilaktyki onkologicznej były dodatnio skorelowane [15]. Badania Lee K. i wsp. wykazały zależność między poziomem wiedzy, pewnością siebie i wykonywaniem badania piersi, studentów medycyny, którzy ukończyli szkolenie zgodne z poziomem nauczania w szkole medycznej. Wiedza była istotnie związana z poziomem kształcenia, aniżeli z biegłością jego wykonywania [16]. Rozbieżność wyników wskazuje na potrzebę dalszych badań w tym zakresie, co może być przydatne w projektowaniu bardziej skutecznych programów nauczania.

Al.-Amoudi i wsp. przeprowadzili badania mające na celu ocenę wiedzy oraz nastawienia mężczyzn z Arabii Saudyjskiej do nowotworu piersi wśród kobiet. W badaniu tym w przybliżeniu jedna trzecia mężczyzn uważała, że badanie piersi w procesie wczesnego wykrywania raka piersi jest bezużyteczne. Stwierdzono również, że znaczny procent badanych wierzyło, że woda święcona 'Zamzam' może uleczyć raka piersi, co więcej uważano, że sama chemioterapia prowadzi do śmierci. W badaniu tym, 57,6% uczestników rozumiała wartość samobadania piersi, ale tylko 29,8% zachęcała kobiety z ich rodzin do jego wykonywania. Główne przyczyny braku motywacji kobiet do dbania o piersi to lenistwo, niedowierzenie w jego wartości oraz strach [17]. Na odmienne wyniki wskazują badania własne, gdzie większość respondentów wskazywała, że samobadanie jest ważnym aspektem profilaktyki nowotworu piersi.

Należy pamiętać, że w niektórych społecznościach brak męskiej zgody, zachęty lub wsparcia wpływa w konsekwencji na motywację kobiet z najbliższego otoczenia do skorzystania z konsultacji lekarskiej. Jest tak w przypadku niektórych kultur muzułmańskich, gdzie mężczyźni w dużym stopniu kontrolują decyzje kobiet. Należy jednak zaznaczyć, że takie postępowanie związane jest jedynie z zasadami kultury i tradycji i nie wynika z regulacji prawnych czy zasad religijnych. Dlatego tak ważne jest dotarcie z edukacją onkologiczną do kobiet jak i mężczyzn z różnych społeczeństw, z zachowaniem zasad poszanowania odmienności wyznaniowej. Należy także wykorzystać zwierzchników religijnych i kulturowych, którzy mogą odegrać kluczową rolę w kształtowaniu postaw kobiet i mężczyzn wobec raka piersi oraz wpłynąć na wczesną diagnostykę zmian nowotworowych zwiększającą

szanse przeżycia. Kampanie edukacyjne mogą być kierowane także do mężczyzn, którzy mogą dzięki temu świadomie motywować kobiety ze swojego otoczenia do większej dbałości o własne zdrowie [17, 18, 19].

Wnioski:

Mężczyźni z Polski istotnie częściej doceniali ważność samobadania w profilaktyce nowotworu piersi aniżeli ich zagraniczni koledzy. Dodatkowo to większość Polaków wskazywała prawidłowe odpowiedzi, w zakresie zasad samobadania piersi, aniżeli mężczyźni z innych krajów. Należy podjąć działania zwiększające świadomość oraz wiedzę mężczyzn na temat wczesnej profilaktyki nowotworu piersi wśród kobiet. Działanie takie mogą być elementem edukacyjnych programów inicjowanych przez uczelnie - integrujących jednocześnie społeczność akademicką. Sytuacja, w której mężczyźni - absolwenci studiów medycznych - świadomie wspiera swoją partnerkę oraz kobiety z najbliższego otoczenia w prowadzeniu samobadania piersi może być efektem dobrego programu edukacyjnego realizowanego przez uczelnię.

Literatura:

1. Vahabi M. Breast cancer screening methods: a review of the evidence. *Health Care Women Int.* 2003; 24: 773-793.
2. vonGeorgi R, Thele F, Hackethal A, Munstedt K. Can an instruction video or palpation aid improve the effectiveness of Breast self-examination in detecting tumors? An experimental study. *Breast Cancer Research and Treatment.* 2006; 97: 167-172.
3. Harvey BJ, Miller AB, Baines CJ, Corey PN. Effects of breast self examination techniques on the risk of death from breast cancer. *CMAJ* 1997; 157: 1205-1212,
4. Coates RJ, Ushler RJ, Brogan DJ, Gammon MD, Malone KE, Swanson CA, Flagg EW, Brinton LA. Patterns and predictors of the breast cancer detection methods in woman under 45 years of age (United States). *Cancer Causes Control* 2001; 12 : 431-442.
5. Campbell H, McBean M, Mandin H, Brayant H. Teaching medical students how to perform a clinical breast examination. *Acad Med.* 1994; 69: 993-5
6. Chamberlain RM, Lane ML, Weinberg AD, Carbonari JP. Application of cancer prevention knowledge; a longitudinal follow-up study of medical students. *J Cancer Educ.* 1987; 2: 93-106

7. Delenno C, Abatemarco D, Gotsch A. Health behaviors and health promotion/disease prevention perceptions of medical students. *Am J Prev Med.* 1996; 12:38-43.
8. Brown R, Davis J, Simms S, Kern T, Harmon R. Cancer control knowledge and priorities among primary care physicians. *J Cancer Educ.* 1993;8: 35-41
9. Najdyhor E, Krajewska-Kułak E, Krajewska-Ferishah K. Wiedza kobiet i mężczyzn na temat profilaktyki raka piersi. *Ginekol Pol.* 2013, 84, 116-125.
10. Ameade EP, Amalba A, Kudjo T, Kumah MK, Mohammed BS. Reducing the cancer menace: the role of male partner in Ghana. *Asian Pac J Cancer Prev;* 15 (19): 8115-8119.
11. Salati SA, Rather A. Awareness regarding female breast cancer in Kashmiri males. *Online J Health Allied Scs.* 2009; 8, 11
12. Kagawa-Singer M, Tanjasiri SP, Valdez A, Yu H, Foo MA. Outcomes of Brest health Project for Hmong women and men in California. *Am J Public Health.* 2009; 99 (Suppl 2): 467-473.
13. Barrett SV, Zapka JG, Mazor KM, Luckmann RS. Assessing third-year medical students' breast cancer screening skills. *Acad Med.* 2002; 77: 905-910.
14. Krackov S, Preston W, Rubin P. Effects of an oncology elective on first-year medical students' knowledge and attitudes about cancer. *J Cancer Educ.* 1990; 5: 43-9.
15. Peters A, Schimpfhauser F, Cheng J, Daly S, Kostyniak P. Effects of course in cancer prevention on students' attitudes and clinical behavior. *J Med Educ.* 1987; 62: 592-600.
16. Lee K, Dunlop D, Dolan N. Do clinical Brest examination skills improve Turing medical school. *Acad Med.* 1998; 73: 1013-9
17. Al-Amudi SM, Abduljabbar HS. Men's knowledge and attitude towards breast cancer in Saudi Arabia. *Saudi Med J.* 2012; 33 (5): 547-550.
18. Banning M, Hafeez H. Perceptions of Brest health practices in Pakistani Muslim women. *Asian Pac J Cancer Prev.* 2009; 10: 841-847
19. Daar AS, al Khitamy AB. Bioethics for clinicians: 21. Islamic bioethics. *CMAJ* 2001; 164: 60-06.